

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НОВІКОВА Ольга Сергіївна

УДК 338.24:631.11

**ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Сумському національному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України.

- Науковий керівник:** доктор економічних наук, професор
Данько Юрій Іванович,
Сумський національний аграрний університет,
проректор з наукової роботи
- Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, професор,
Ганущак-Єфіменко Людмила Михайлівна,
Київський національний університет технологій
та дизайну, проректор з наукової та інноваційної
діяльності;
- доктор економічних наук
Попадинець Назарій Миколайович,
Національний університет «Львівська
політехніка», доцент кафедри економіки і
маркетингу навчально-наукового інституту
підприємництва та перспективних технологій

Захист відбудеться «24» грудня 2021 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.859.01 у Сумському національному аграрному університеті за адресою: 40021, м. Суми, вул. Г. Кондратьєва, 160, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського національного аграрного університету за адресою: 40021, м. Суми, вул. Г. Кондратьєва, 160, читальний зал.

Автореферат розісланий «22» листопада 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. М. Жмайлов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аграрний сектор є однією з ключових галузей економіки України. Це пояснюється як об'єктивними так і суб'єктивними факторами. Одним з ключових є зміна структури економіки країни в 20-х роках ХХІ сторіччя, причиною чого стали воєнний конфлікт на сході країни, втрата ринків металів та важкого машинобудування тощо. Трансформаційні процеси в економіці призвели до виходу аграрної галузі на перші позиції як в структурі експорту, так і в наповненні бюджету країни. Стрімкий розвиток інтеграційних процесів та концентрація аграрного виробництва на основі монокультурного рослинництва, в якому переважало виробництво таких видів сільськогосподарських культур як соя, соняшник, кукурудза та ріпак, призвели до зростання обсягів валових зборів культур, формування крупних експортних партій сільськогосподарської сировини. В той же час саме такі підходи зумовили проблеми сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Укрупнення виробництва призвело до значного вивільнення робочої сили в сільському господарстві. З причин непропорційного розвитку структури економіки не відбулося перетікання трудового капіталу в інші галузі, що стало причиною міграції за кордон та зменшення і старіння сільського населення, яке було основним джерелом формування трудових ресурсів аграрної сфери. Впровадження нових технологій аграрного виробництва з орієнтацією на високі врожаї на основі використання сучасних методів підвищення врожайності за рахунок використання мінеральних добрив, гербіцидів та інших засобів захисту, здійснило негативний вплив на екологічну складову сталого розвитку. Відсутність механізмів регулювання взаємодіє між крупним бізнесом та сільськими територіями зумовило руйнування існуючої інфраструктури, зокрема доріг в сільських населених пунктах. Вказані явища і зумовили актуалізацію питань сталого розвитку аграрного виробництва в умовах здійснення трансформаційних процесів економіки держави.

Проблематиці сталого розвитку аграрного виробництва присвячена значна кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема різні аспекти окресленої проблеми актуалізуються в наукових працях А. Алчіана, С. Архієреєва, В. Борисової, Т. Веблена, О. Вільямсона, А. Вольчика, Л. Ганущак-Єфіменко, В. Гамільтона, І. Гончарук, В. Гриценка, Ю. Данька, Ю. Зайцева, Г. Калетника, С. Кірдіної, Дж. Коммонса, Р. Коуза, О. Красноруцького, В. Лагодієнка, Д. Норта, У. Мітчелла, Є. Мішеніна, Н. Попадинця, Н. Стоянець, С. Терещенко, А. Чухна, А. Шастітко, О. Шпикуляка, В. Якубенка та інших.

Незважаючи на те, що питання сталого розвитку займають провідне місце як об'єкт досліджень аграрного виробництва, досі єдиної точки зору щодо її розуміння не вироблено, що і визначило постановку мети і завдань дослідження. Крім того питання його вимірювання, управління та вдосконалення вимагають уточнення відносно функціонування аграрного сектору економіки, враховуючи особливості їх виробничого циклу, сезонності, ризикованості діяльності тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах комплексної науково-дослідної роботи Сумського

національного аграрного університету, зокрема у процесі роботи над науковими темами: «Формування механізму реалізації інтегрованого територіального управління в умовах переходу до сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0117U006534), в межах якої авторка представила системний та комплексний аналіз стану та ефективності використання землі у системі сталого сільського господарства та окреслити ключові проблеми та слабкі місця подальшого розвитку; «Напрямки соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації світових ринків» (номер державної реєстрації 0117U000912), де авторкою визначені інновації як інструмент забезпечення сталого аграрного господарювання. «Управління конкурентоспроможністю підприємств на засадах інноваційного маркетингу» (номер державної реєстрації 0119U100250), де автором визначено теоретичні та методологічні засади формування та розвитку механізмів управління інноваційним розвитком з врахування принципів екологічної взаємодії.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в обґрунтуванні та розробці теоретичних засад, методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Досягнення цієї мети обумовило необхідність постановки та вирішення комплексу таких завдань:

- сформуванню понятійно-категоріальний апарат сталого та інноваційного розвитку аграрного сектору економіки;
- узагальнити закордонний досвід застосування інноваційних механізмів регулювання сталого розвитку аграрного виробництва;
- розробити концептуальні засади організаційно-економічного регулювання інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного виробництва;
- визначити особливості інституціонального регулювання впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки;
- сформуванню систему стратегічних цілей запровадження інноваційних механізмів у сільському господарстві та розробити систему індикаторів сталого розвитку аграрного виробництва;
- оцінити стан та тенденції інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України;
- сформуванню пропозиції щодо вдосконалення інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки;

Об'єктом дослідження є процес формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Предмет дослідження складає множина теоретичних, методичних і прикладних засад формування та впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Методи дослідження. Поставлена мета і завдання дослідження досягається використанням системи загальнонаукових і спеціальних методів: *діалектичного* – для обґрунтування та узагальнення змісту ключових понять в системі наукових категорій; *теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу* – визначення структури зовнішнього середовища макроекономічних чинників формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору; *декомпозиції* – для розробки внутрішньої структури підсистем інноваційних механізмів; *наукової*

абстракції – для вдосконалення методичного підходу до управління сталим розвитком; *методу нечіткого логічного висновку* – для розробки методичного забезпечення вибору типу стратегії досягнення сталого розвитку аграрного виробництва; *проектного управління* – для формулювання організаційного забезпечення реалізації стратегії досягнення сталого інноваційного розвитку.

Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених з економічної теорії, управління економічною стійкістю аграрних підприємств, підходів до оцінювання ступеню впливу зовнішнього середовища на діяльність аграрних підприємств, проектного підходу; чинні законодавчі та нормативні акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України; офіційні матеріали Державної служби статистики України та органів статистики Сумської області; інформаційно-аналітичні матеріали щодо діяльності досліджуваних підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в отриманні нового розв'язання складної проблеми формування та впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки. Основними винесеними на захист науковими положеннями є такі:

вперше:

- запропоновано концептуальний підхід до інтегральної оцінки рівня сталого розвитку на основі застосування комплексу базових індикаторів, що віддзеркалюють основні складові та чинники запровадження інноваційних механізмів суб'єктами аграрного сектору економіки, та передбачають контроль їх впливу на розвиток територіальних громад;

удосконалено:

- інтегрований методичний підхід до управління ланцюгами поставок з врахуванням принципів циркулярної економіки, як рушійної сили що забезпечує сталий розвиток та спрямована на оптимізацію фактора екологізації на основі впливу використання ресурсів і виробництва продукції;

- теоретико-методичний підхід до визначення поняття екологізація інноваційної діяльності, що розглядається як система, складовими елементами якої є ринкова, інформаційно-інтелектуальна, матеріально-технічна, організаційно-економічна, мотиваційна підсистеми, що взаємодіють між собою та забезпечують процес відтворення й розвитку в цілому через відтворювальний механізм, основними компонентами якого є відтворення мотивів, екологічного попиту, екологічно орієнтованої виробничої основи та екологічно орієнтованих людських факторів;

- класифікація мотиваційних механізмів суб'єктів інвестування в інноваційні механізми сталого розвитку аграрного виробництва, що на відміну від існуючих враховує інтереси громади та забезпечує можливість отримати конкурентну перевагу на ринку, за рахунок заповнення новоствореної ринкової ніші, впровадження енергозберігаючих технологій, отримання державних пільг та субсидій, кредитів та запобігання застосування економічних санкцій до підприємств;

дістало подальшого розвитку:

- застосування методів проектного менеджменту формування інноваційного механізму, що залежить від специфіки об'єкту оцінювання та масштабів проекту, мети його проведення, доступної інформації та ресурсів для

проведення аналізу, наявності проектів-аналогів, можливості порівняння ефектів від впровадження даного проекту та продовження виробництва за старими технологіями, форми власності на об'єкт впровадження, джерел фінансування проекту, від того, який вид ефекту буде найважливішим при прийнятті рішення.

- розуміння споживчо-кастомізаційного циклу екологічної інновації, що поширюється, яка на відміну від існуючих передбачає впровадження досвіду підприємства-новатора під час інноваційного циклу та не має випробовувати новинку у ринкових умовах, що вже зроблено попереднім виробником. До того ж витрати по розробці інновації можуть бути суттєво меншими внаслідок використання вже здійснених витрат попередника;

- науково-обґрунтовані пропозиції імплементації зарубіжного досвіду впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки за рахунок стимулювання експортоорієнтованої стратегії АПК, що здійснює вплив на темпи зростання та структуру економіки країни та рівень життя населення країни, стимулювання розвитку агропромислового підприємництва та розвиток інфраструктури аграрного ринку;

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних методичних рекомендацій щодо розробки та впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Результати дослідження використовуються в управлінській діяльності Департаменту агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації (довідка № 1576 від 13 травня 2021 р.), в практичній діяльності Новослобідської та Есманської об'єднаних територіальних громад (акти впровадження №62 від 12 березня 2021 року та №12 від 14 березня 2021 року) та ряду аграрних підприємств, зокрема ТОВ «Молоко вітчизни» (довідка №1234 від 25 березня 2021 року), ТОВ «Аграрне» (акт №6 від 5 квітня 2021 року) та ТОВ «Слобожанщина» (довідка №14 від 22 квітня 2021 року). Крім того, теоретичні та методичні напрацювання знайшли відображення в навчальному процесі при викладанні економічних дисциплін на кафедрі економіки та підприємництва Сумського національного аграрного університету (акт № 1543 від 30 березня 2021 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею та містить отримані автором нові результати в економічній науці, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання впровадження інноваційних механізмів і систем сталого розвитку аграрного виробництва, що апробовані на сільськогосподарських підприємствах і знайшли відображення в наукових публікаціях. Внесок автора в роботи, виконані у співавторстві, наведено у списку основних опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертації оприлюднені автором в роботі та матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, а саме: Міжнародна науково-практична конференція «Технології ХХІ століття» (Суми, 2006), Міжнародна науково-практична конференція «Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища» (Львів, 2005), Наукові читання

«Продовольчий комплекс України: проблеми теорії та практики» (Київ, 2006), Міжнародна науково-практична конференція «Аграрний форум – 2007» (Суми, 2007), Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток наукових досліджень» (Полтава, 2009), Міжнародна науково-практична конференція «Технології XXI століття» (Суми, 2015), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та шляхи досягнення соціо-еколого-економічної безпеки на мікро-, мезо- та макрорівні» (Луцьк, 2016), Міжнародна науково-практична конференція «Технології XXI століття» (Суми, 2016), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (Полтава, 2017), Міжнародна науково-практична конференція «Технології XXI століття» (Суми, 2017), Міжнародна науково-практична конференція «Технології XXI століття» (Суми, 2017) та щорічних науково-практичних конференціях студентів, аспірантів та викладачів Сумського анціонального аграрного університету (Суми, 2005-2020).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 38 наукових праць загальним обсягом 12,7 друк. арк., в тому числі: 14 наукових статей у вітчизняних фахових виданнях з економіки; 4 у зарубіжних періодичних виданнях, 18 публікації в матеріалах конференцій.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, із них 178 сторінок основного тексту. Робота містить 26 таблиць та 16 рисунків. Список використаних джерел налічує 225 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, основні завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, визначено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, особистий внесок автора, наведено дані щодо апробації результатів дослідження, їх опублікування та структури дисертації.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного виробництва**» розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначені основні методичні підходи до аналізу ефективності впровадження інноваційних механізмів, розкрито сутнісне наповнення категорії сталого розвитку в контексті аграрної економіки та вітчизняних реалій.

Аналіз літературних джерел свідчить, що пріоритетність формування інноваційних механізмів сталого розвитку галузей економіки України було неодноразово підкреслено провідними науковцями різних галузей знань, що знайшло своє відображення у чинному законодавстві, а також при створенні програм розвитку регіонів. Аграрний сектор економіки в роки незалежності України кардинально змінив вектори і темпи свого розвитку і трансформувався у сферу виробництва, що перейшла від традиційного екстенсивного до

інноваційного шляху, залишаючись однією з ресурсоформуючих галузей. Саме ефективне функціонування аграрного сектору економіки є визначальним чинником економічної безпеки держави, забезпечуючи населення продуктами харчування, а інші галузі сировиною.

При здійсненні інноваційного процесу будь-яка соціально-економічна система має здійснити ряд заходів і пройти кілька етапів від формування ідеї до перетворення інноваційного товару на традиційний. Сукупність таких послідовних стадій прийнято називати життєвим циклом інновацій. Доведено, що інноваційний цикл не мусить повторювати життєвий цикл товару і ринковий успіх інноваційного товару не є предметом дослідження. Інноваційний товар після виходу на ринок на етапі росту перетворюється на звичайний товар і інноваційний цикл на цьому можна вважати завершеним. Проте, неврахування у дослідженні життєвого циклу інновації її подальше поширення на ринку є недоречним. Дифузія інновації часто є небажаною для підприємства-новатора, що бажає залишатись відносним монополістом на ринку і в той же час є позитивним фактором для галузі в цілому, суттєво посилюючи загальний еколого-економічний ефект від запропонованої новинки і створюючи можливість для подальшого її вдосконалення. Основний результат інноваційного процесу полягає не лише у вирішенні поставленого завдання і отриманні очікуваного ефекту, а досягається в процесі дифузії інновації, коли новинка змінює первинне середовище, створює умови для подальшого розвитку, зумовлює необхідність подальших перетворень, сама перетворюється на рушійний чинник, а не результат розвитку. Вже створена інновація в свою чергу розповсюджується між іншими суб'єктами ринку, а потім дифузує, охоплює нові галузі, сегменти, для яких не була спершу призначена, видозмінюється, вдосконалюється, пристосовується до використання в інших умовах.

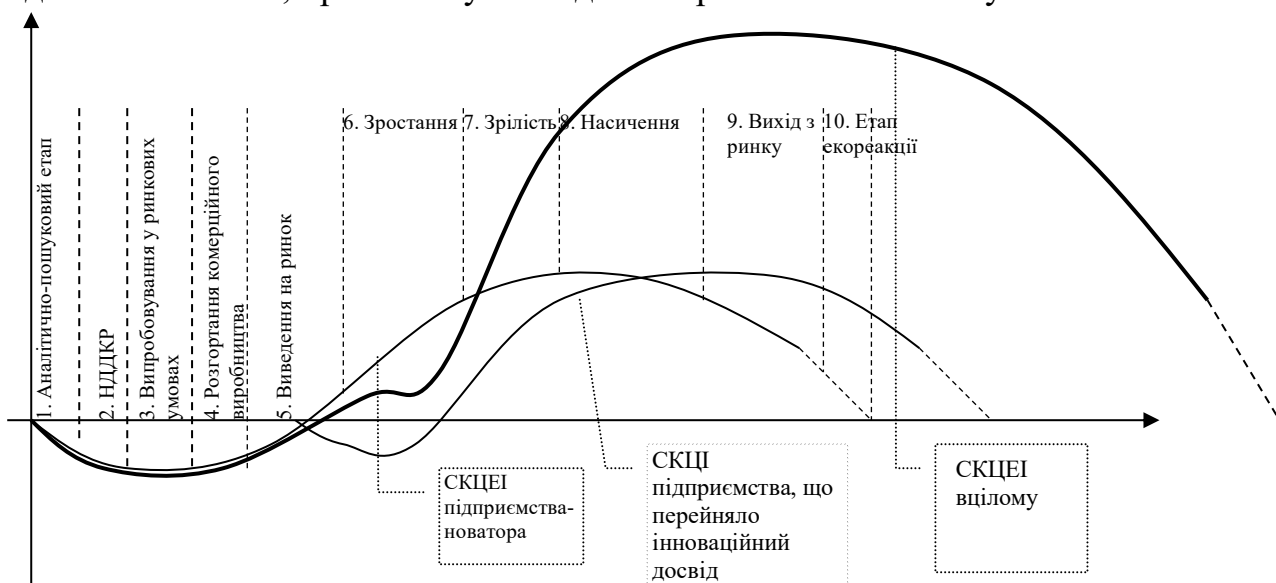

Рис. 1 Споживчо-кастомізаційний цикл екологічних інновацій, що поширюється

Коригування впровадження інноваційного механізму в аграрному секторі економіки відбувається під впливом галузевої особливості сталого розвитку, що зумовлене сутнісним його сутнісним наповненням (рис. 2).

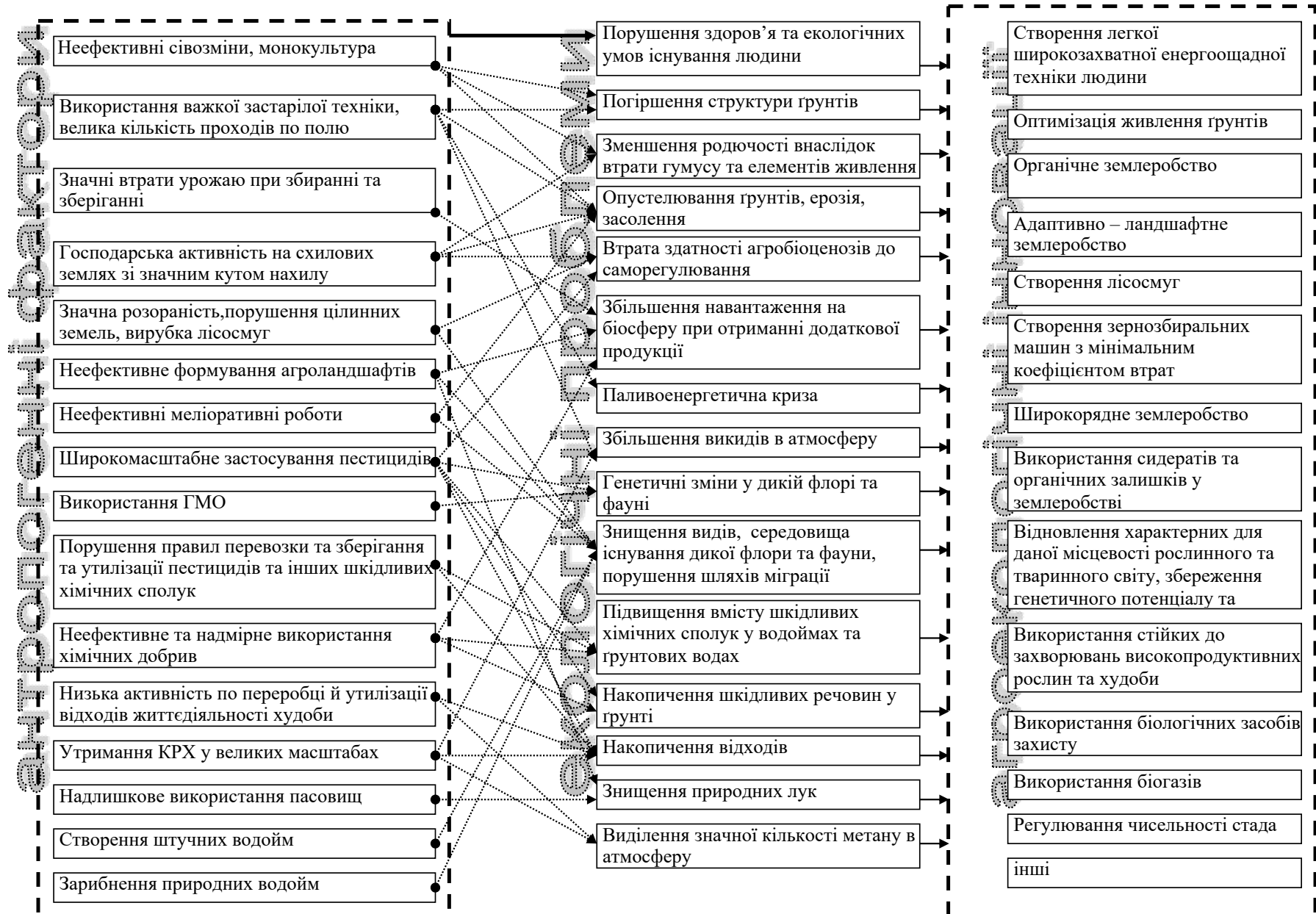

Рис. 2 Схема сутнісного наповнення категорії сталого розвитку в контексті аграрної економіки

Відповідно в даних умовах оптимальний результат буде визначатися балансом між ефективністю та сталістю аграрного виробництва, а необхідність впровадження інноваційних механізмів визначається ступенем взаємодії науково-технічна та виробничої сфер, в наслідок чого виникає певний ефект, виражений у грошовому вигляді або ж іншим чином, що також створює передумови для подальшого розвитку галузі чи підприємства.

У другому розділі «**Стан та перспективи впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки**» проведено детальний аналіз існуючого потенціалу сталого розвитку в розрізі галузей агропродовольчого комплексу та визначила особливості ресурсного забезпечення впровадження інноваційних механізмів.

Дослідження стану та тенденцій розвитку аграрного виробництва вказує на недостатній рівень сталості його розвитку, що за надмірного використання окремих видів ресурсів, зокрема землі, інші види ресурсів використовує недостатньо. Проведене дослідження дозволило встановити залежність між використовуваним капіталом у аграрному виробництві та його продуктивністю. Проаналізувавши діяльність підприємств з підтримки та родючості ґрунтів встановлено, що в той час як економічна родючість підтримується на певному невисокому рівні за рахунок внесення мінеральних добрив, природна родючість зменшується внаслідок зменшення обсягів внесення органічних добрив і однією з основних причин такого зменшення є занепад у галузі молочного скотарства.

Загалом об'єктивно необхідним є кардинальне оновлення сільськогосподарського виробництва України з використанням сучасних наукових досягнень і обов'язковим впровадженням екологічних імперативів у всі аспекти інноваційної діяльності в АПК. Нажаль на сьогодні інноваційна активність сільськогосподарських підприємств недостатня і значно поступається країнам з постіндустріальними економіками. Також недостатньо розвиненою є система моніторингу інноваційних процесів, що особливо стосується сільського господарства і таким чином відсутня можливість контролювати реальні процеси та запобігати викривленням розвитку галузі, впровадженню екологонебезпечних виробничих систем, тощо. Нажаль лише незначна частка вітчизняних сільськогосподарських підприємств розглядає можливість застосування методів господарювання, орієнтованих на сталий розвиток, з використанням сучасного досвіду органічного землеробства та інших менш радикальних методів екологізації виробництва.

Було досліджено зв'язок між продуктивністю аграрного сектору економіки Сумської області та наявністю основних фондів у сільському господарстві. Розрахунки підтвердили наявність кореляційної залежності між урожайністю зернових та вартістю основних фондів в регіоні (значення коефіцієнту кореляції від 0,67 до 0,79). Дослідження проводилось в розрізі районів області і охопило 4 роки. Досліджуючи причини такого явища ми проаналізували залежність між внесенням органічних добрив та станом молочного скотарства у районах області і встановили стійку кореляційну залежність між цими показниками. Так провівши аналіз кореляційного зв'язку між обсягами внесення органічних добрив у районах області у тис. т та обсягами виробництва молока у тис. т. в ті

ж періоди було встановлено, що з року в рік починаючи з 2004 року ці показники знаходились у тісному взаємозв'язку і коефіцієнти кореляції переважно знаходяться у діапазон 0,94-1. Такі результати дозволяють зробити висновки про необхідність підтримки молочного скотарства з метою збереження та відновлення природної родючості ґрунтів за рахунок внесення органічних добрив.

Таблиця 1

Унесення органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур 2020 року

	Обсяг унесених органічних добрив, тис.т /						Обсяг унесених органічних добрив у розрахунку на 1 га, кг	
	усього	у тому числі за видами						
		гній тварин сільськогосподарських	попід птиці свійської	мул і сапропель	торф та його субстрати	інші види органічних добрив	Уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
Під урожай звітного року	10222,9	8345,2	1158,8	16,9	77,2	624,8	576	10600
Культури сільськогосподарські	10210,0	8341,4	1158,1	16,9	74,4	619,2	578	10629
Культури зернові та зернобобові	5067,6	4092,8	626,6	8,3	38,4	301,5	504	9482
Пшениця	1651,8	1345,2	183,5	4,6	18,4	100,1	364	7908
Кукурудза на зерно	3006,9	2409,1	404,7	3,7	15,8	173,6	785	11798
Решта зернових і зернобобових культур	408,9	338,5	38,4	0,0	4,2	27,8	244	5783
Культури технічні	3416,3	2561,2	519,1	8,6	31,1	296,3	481	9196
Соя	409,4	288,3	57,9	3,4	3,2	56,6	414	8045
Ріпак і кольза	335,2	190,4	93,5	3,4	7,3	40,6	318	5348
Соняшник	1961,4	1454,9	326,6	1,1	20,6	158,2	409	8454
Буряк цукровий	705,9	624,6	40,6	0,7	–	40,0	3538	29066
Решта технічних культур	4,4	3,0	0,5	–	–	0,9	84	2693
Сіножаті	к	к	–	–	–	–	х	к
Пасовища культивовані	к	к	–	–	–	–	х	к
Культури багаторічні	12,1	3,0	0,7	–	2,8	5,6	182 ³	3240

Зростання витрат на ресурси та зростання суспільного попиту на сталий розвиток вимагають значного покращення ефективності використання ресурсів у аграрному виробництві. Такі ресурси, як добрива, пестициди, зрошувальна вода, земля та робоча сила, можуть використовуватися з набагато більшою

ефективністю, ніж зараз можна знайти, вимірюючи просторову та тимчасову мінливість та реагуючи на неї. Важливим інноваційним механізмом в аграрному виробництві є точне землеробство, суть якого полягає в управлінні просторовою та часовою мінливістю для підвищення економічної віддачі та зменшення впливу на навколишнє середовище. Очікується, що для вітчизняних аграрних підприємств впровадження технологій точного землеробства призведе до збільшення прибутковості, а для суспільства - до підвищення сталості.

Інноваційний механізм точного землеробства можна класифікувати як методи запису, реакції або наведення. Техніка запису вимірює стан посівів, ґрунту, бур'янів, шкідників або хвороб, як правило, за допомогою датчиків на мобільному обладнанні. Прикладами є сканування ґрунту, вимірювання відбиття навісу, виявлення бур'янів за допомогою камер, монітори врожайності на зернових комбайнах або картоплезбиральних комбайнах, а також датчики, встановлені на супутниках, літаках та безпілотних літальних апаратах (БПЛА). Типовими прикладами методів реагування є внесення добрив і пестицидів із змінною нормою, як правило, на основі підготовлених карт, але це також може бути на ходу у відповідь на сигнал датчика. Найбільш поширеною технікою наведення є автоматичне керування на основі глобальної навігаційної супутникової системи (GNSS) для тракторів та іншої техніки, що зменшує перекриття між проходами трактора та зменшує втому оператора.

Застосування інноваційних методів точного землеробства в умовах наукового парку Сумського національного аграрного університету показують, що у виробництві картоплі можна досягти зменшення використання пестицидів на 23% і зменшення використання азотних добрив на 15%. При вирощуванні фруктів використання калійних добрив скорочується на 31%, фосфорних — на 59%, вапна — на 86%. Значне зменшення впливу на навколишнє середовище пов'язане з цим скороченням використання ресурсів. Проте, слід розуміти, що механізм діє у разі використання дорогих ресурсів (деякі пестициди) скорочення використання ресурсів швидко призводить до зниження витрат, але у випадку менш дорогих матеріалів (азотні добрива) економія коштів приблизно дорівнює додатковим витратам для підприємства.

У третьому розділі **«Шляхи формування та вдосконалення інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки»** запропоновано конкретний інструментарій та змодельована конкурентна система оптимізації вітчизняного АПК з врахуванням інституціонального середовища та тенденцій глобалізації.

Важливим завданням державної політики в частині забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, я формування інтегральної оцінки рівня сталого розвитку на основі застосування комплексу базових індикаторів за якими може здійснюватися екологізація виробництва у рослинництві і визначили окремі елементи технологічного процесу, що можуть бути вдосконалені з метою поліпшення екологічних характеристик діяльності, та окреслили застосовувані сьогодні способи екологізації. Представлена на рис. 3 класифікація не може бути вичерпною у зв'язку із значним інноваційним потенціалом такого напрямку

діяльності і активними науковими дослідженнями в галузі екологізації виробничих процесів.

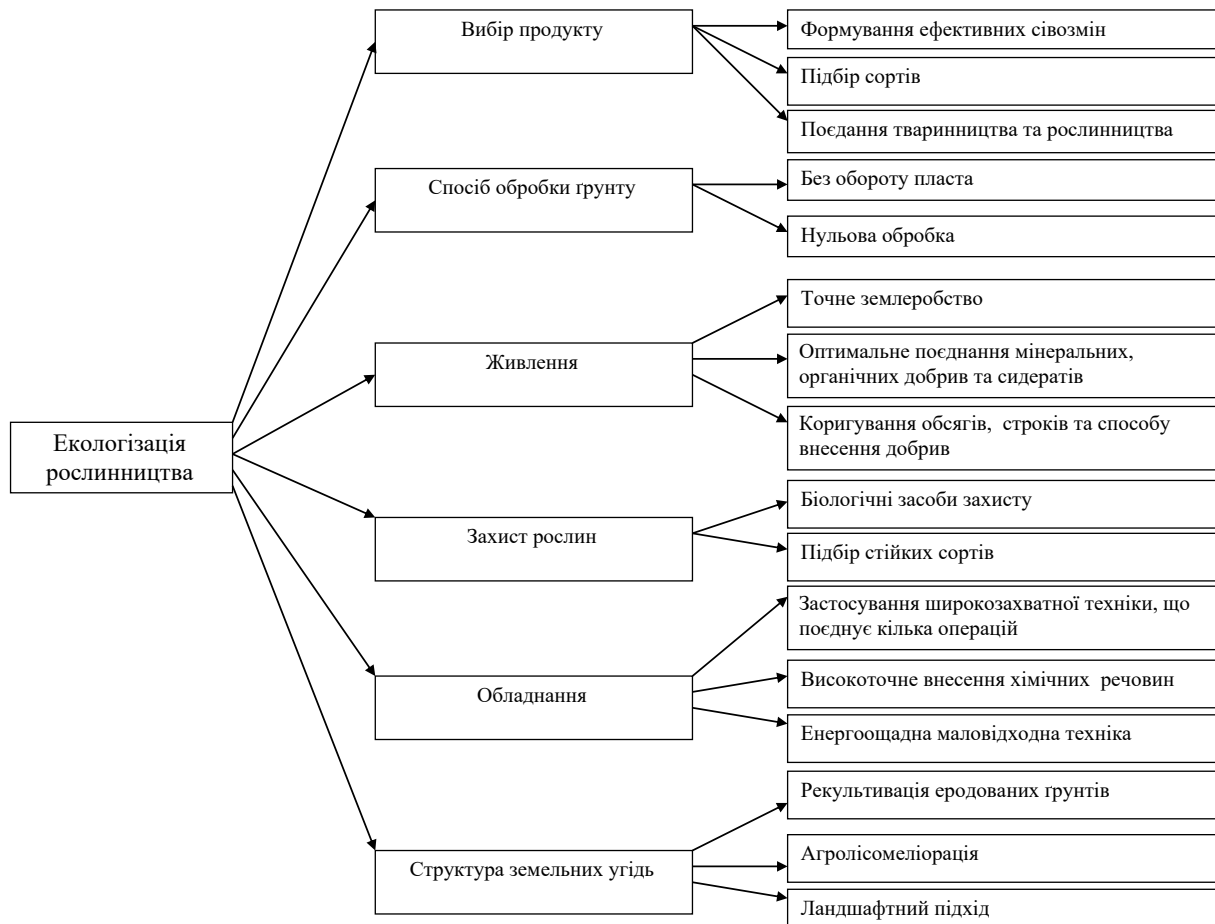

Рис. 3 Система базових індикаторів екологізації галузі рослинництва в системі сталого розвитку

Впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного виробництва вимагає зусиль, щоб збільшити вплив для кожного субпродуктивного процесу. Крім того, це потенційне покращення має ґрунтуватися на постійному перегляді та вдосконаленні аспектів, що стосуються тріади соціального, екологічного та економічного параметрів. Глибина і послідовне застосування інноваційних механізмів може дозволити ідентифікувати критичні аспекти сталого розвитку аграрного виробництва.

Державна політика, що орієнтована на сталий розвиток аграрного сектору економіки, має вирішальне значення для вирішення продовольчої проблеми та збалансованого розвитку об'єднаних територіальних громад. Дедалі більш динамічний клімат, зміна демографічних показників та економічні чинники на глобальному ринку стримують сталий розвиток сільськогосподарського сектору. Незважаючи на те, що поточна політика підтримує інвестиції в дослідження та розробки та інфраструктуру, заходи щодо розширення доступу до ринку та конкурентоспроможності, а також набір варіантів добробуту в сільському господарстві, вона помилкова в тому, що вона не враховує відносну готовність окремих осіб та підприємств діяти за допомогою втручань уряду. Ми

пропонуємо концептуальну модель, яка забезпечує масштабовану структуру безперервного вдосконалення, на основі якої можна впроваджувати, відстежувати, оцінювати та адаптувати інституційні дії, що дає змогу розробити більш цілісні параметри аграрної політики, які підтримують сталий розвиток аграрного сектору та гарантують, що він може охопити можливості майбутнього глобального попиту.

Дослідження показали, що реалізація інноваційних механізмів сталого розвитку на рівні об'єднаної територіальної громади має відбуватися на основі використання проектного менеджменту. Проектний підхід як механізм ефективного управління інвестиційною діяльністю дозволяє провести оцінку фінансово-економічної та соціальної ефективності проектів у сільському господарстві, представити проект у стандартизованому привабливому вигляді, забезпечити грамотне і планомірне виконання робіт за проектом з урахуванням ключових обмежень, ефективно витрачання ресурсів проекту і розподіл ресурсів, як в рамках проекту, так і між іншими проектами компанії, розподілити сфери відповідальності в рамках проекту, належним чином завершити його, і використовувати отриманий досвід при роботі над подальшими проектами.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки, що дозволило зробити такі основні висновки:

1. Детальний аналіз відомих літературних джерел дав можливість сформулювати авторське визначення поняття «екологізація інноваційної діяльності», що розглядається як система, складовими елементами якої є ринкова, інформаційно-інтелектуальна, матеріально-технічна, організаційно-економічна, мотиваційна підсистеми, що взаємодіють між собою та забезпечують процес відтворення й розвитку в цілому через відтворювальний механізм, основними компонентами якого є відтворення мотивів, екологічного попиту, екологічно орієнтованої виробничої основи та екологічно орієнтованих людських факторів.

2. Актуалізовано, що для забезпечення результату впровадження інноваційних механізмів необхідно забезпечити інноваційний процес, важливим етапом якого є дифузія інновацій. Створена інновація часто розповсюджується між суб'єктами агропродовольчого ринку, перетікаючи в інших галузях, як сегмент, для якого не була спершу призначена, видозмінюється, вдосконалюється, пристосовується до використання в інших умовах. Можемо стверджувати, що розвиток інновацій в аграрному секторі тісно пов'язаний з іншими галузями господарювання. Прикладом може слугувати застосування безпілотних літальних апаратів в рослинництві, що застосовуються для обробітки полів в системах точного землеробства.

3. Встановлено, що впровадження інноваційних механізмів в аграрній сфері має спрямовуватися на вирішення соціальних, економічних та екологічних

проблем. Зростання аграрного сектору має стимулювати економічний розвиток і сприяти благополуччю людини за рахунок збереження та раціонального використання природного капіталу, тобто природних ресурсів і екосистем, що забезпечують сировину, енергію, воду і різноманітні екосистемні послуги, від яких залежить благополуччя людей. Аграрний сектор економіки відіграє центральну роль в добробуті людей, оскільки воно безпосередньо пов'язане з виробництвом продуктів харчування, забезпеченням засобів до існування і впливом на навколишнє середовище, тому ініціативи впровадженню принципів управління ланцюгами поставок з врахуванням принципів циркулярної економіки, як рушійної сили що забезпечує сталий розвиток та спрямована на оптимізацію фактору екологізації, призведе до зменшення використання ресурсів в процесі задоволення потреб споживача і сусільства.

4. Формування інноваційних механізмів сталого розвитку є стратегічним завданням для соціально-економічних систем мікро, мезо та макрорівня на всіх щаблях ієрархії. Його сутнісне наповнення формується за рахунок інтегрованої взаємодії, як складна комплексна система, що складається з організації інноваційного процесу, розвитку підприємницької діяльності на основі використання досягнень сучасної науки, планування діяльності і впровадження проектів у процес аграрного виробництва, державної підтримки і взаємодії з територіями, на яких впроваджується та іншими групами стейкхолдерів. В умовах розвитку адміністративно-територіальної реформи взаємодія об'єднаних територіальних громад з підприємницькими структурами, що представляють аграрну сферу виробництва набуває особливої актуальності. Відповідно, розробка регіональних та місцевих програм розвитку має відбуватися з врахуванням перспектив сталого розвитку аграрного виробництва.

5. Показником сталого розвитку аграрного сектору економіки є рівень залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, що свідчить про нове будівництво або розширення діючих підприємств, про підтримання наявних потужностей та створення нових робочих місць. Рівень залучення інвестицій в різні галузі певною мірою визначає розвиток виробництва, рівень зайнятості населення та структуру пропозиції робочої сили на ринку праці. Поряд зі зростанням обсягу випуску відбувається щорічне збільшення капітальних інвестицій, що переважно відбуваються за рахунок власних коштів підприємств та організацій. В той же час, на ринку робочої сили, яка є суттєвим чинником розвитку, спостерігаються диспропорції в забезпеченні певними категоріями персоналу. Це також пов'язано із активною еміграцією переважно молодих працівників з технічними навичками а також висококваліфікованих фахівців. В умовах посилення глобалізаційних процесів та розвитку комунікацій пошук робочого місця за кордоном стає все більш поширеним та менш витратним.

6. Сталий розвиток вітчизняного аграрного виробництва передбачає впровадження двох актуальних на сьогоднішній день явищ як то точне землеробство та циркулярна економіка. Сучасне сільське господарство стоїть на порозі п'ятого етапу розвитку механізованих технологій, що буде базуватися на робототехніці та елементах штучного інтелекту. Почнуть домінувати безпілотні машини та автономні системи прийняття рішень. За останніми прогнозами, в

період до 2022 року об'єм ринку безпілотних польових машин (БПМ) для рослинництва виросте близько до 20 млрд дол. Розвиток робототехніки за останнє десятиліття призвів до того, що роботизовані системи все частіше використовуються для застосування у різних комерційних завданнях. В той же час, запровадження принципів циркулярної економіки дасть можливість вторинної переробки окремих видів сільськогосподарської продукції, що не лише збільшить ефективність аграрного виробництва, а й призведе до зменшення забруднення та забезпечення сталості процесів аграрного виробництва.

7. Доведено, що адаптація закордонного досвіду державного управління процесами сталості в аграрному секторі економіки має передбачати удосконалення асортименту пестицидів, які застосовують, одержання оптимальних з екологічного погляду речовин, менш токсичних, ефективніших і часто більш селективних; посилення екологічних вимог до пестицидів створенням ефективних законодавчих актів, що запобігають використанню препаратів із несприятливими санітарно-токсикологічними та екологічними властивостями; розробка інтегрованого методу захисту рослин, який передбачає зменшення обсягу застосування хімічних засобів (при збереженні ключового значення хімічного методу) за рахунок збільшення масштабів використання інших прийомів і вдосконалення прогнозу та контроль за поширенням шкідливих організмів; підбір безпечного асортименту препаратів відповідно до конкретних умов місця й часу та дотримання науково обґрунтованих технологій застосування пестицидів. Необхідно звернути особливу увагу держави на ступінь дотримання технологічного процесу (як внаслідок недостатньої обізнаності, так і недостатнього фінансового забезпечення тощо), посилити контроль за дотриманням виробниками екологічних нормативів та розвивати інститут суспільної відповідальності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи монографій

1. Пізняк Т. І., Новікова О. С. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах фінансово-економічної кризи // Детермінанти соціально-економічного розвитку підприємств: монографія. Вип. 2/ за наук. ред. д-ра. екон. наук., проф. Є. В. Мішеніна. – Х.: Діса Плюс, 2013. С. 127-136

2. Новікова О.С. Проектний менеджмент у сільськогосподарських підприємствах // Детермінанти соціально-економічного розвитку підприємств : Монографія. Вип.3 / За наук ред. Строченко Н.І., Пилипенка В.В., Ковальнової О.М. - Суми, СНАУ, 2016. С. 60-69

статті у наукових фахових виданнях України:

3. Новікова, О. С. (2005). Механізми впровадження інновацій у сільському господарстві на засадах сталого розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*, 15(6).

4. Новікова, О.С. (2006) Роль інновацій у концепції економічного розвитку. *Вісник ХНАУ. Серія Економіка АПК і природокористування*. 10. 156-160.
5. Мішенін Є.В., Новікова О.С. (2006) Еколого-економічний аналіз проектів як складова проектного менеджменту. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 93-99
6. Мішенін Є.В., Новікова О.С. (2006) Роль екологічного фактора в інноваційному відродженні сільського господарства. *Управління розвитком*. 141-150
7. Новікова О.С. (2009) Екологічні пріоритети інноваційного оновлення аграрного виробництва. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент»*. 12(38). 126-132
8. Новікова О.С. (2014) Ефективність механізмів екологізації сільськогосподарського виробництва: сучасні орієнтири. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент»*. № 8(61). 222-225
9. Новікова О.С. (2015) Дослідження зміни структури сільського господарства України за останнє десятиліття. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент»*. №8(65). 44-48.
10. Новікова О.С. (2017) Дослідження ефективності використання та забезпечення сталого відтворення земельних ресурсів Сумської області *Електронне наукове фахове видання "Економіка та суспільство"*. Вип 10. – Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-10/17-stati-10/1100-novikova-o-s>
11. Новікова О.С. (2018) Аналіз трансформації національної економічної системи. *Електронне наукове фахове видання "Економіка та суспільство"*. Вип. 14. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-14/21-stati-14/1664-novikova-o-s>
12. Новікова О.С. (2019) Регіональні аспекти конкуренції на ринку праці Сумської області. *Інфраструктура ринку*. 31.- режим доступу до ресурсу: <http://market-infr.od.ua/uk/31-2019>
13. Novikova O. S. (2020) Principles and priorities of labor potential management at the enterprise. *Modern Economics*. 21. с.155 – 159 режим доступу до ресурсу: <https://modecon.mnau.edu.ua/principles-and-priorities-of-labor/> DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-24)
14. Li Xiaoran. O.S. Novikova Comparative advantage analysis of China's agricultural products export. *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. — 2020. — №10.
15. Новікова О. С. (2021) Ринки сільгосппродукції: стан та перспективи виробництва курячих яєць в Україні та світі. *Modern Economics*. 28. с.83 – 92
16. Новікова О.С. (2021) Інноваційні механізми сталого розвитку аграрного сектору економіки. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 1. 45-50

публікації у виданнях іноземних держав

17. Slavkova, O., & Novikova, O. (2015). Project management in agricultural enterprises of Ukraine. *International Journal of New Economics and Social Sciences*, 1, 103-109.
18. Novikova Olha. (2017) Effectiveness of arable land use in Ukraine. *Journal Association 1901 "SEPIKE"*. Edition 16, 135-143
19. Pizniak, T., Kovalova, O., & Novikova, O. (2020). Ecological Strategy of Development in Agricultural Enterprises of Ukraine. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 11(1 (41)), 73-80. **(Scopus)**
20. Tetiana Pizniak, Olha Kovalova, Alevtyna Zabara and Olha Novikova. Socio-Economic Aspects Of Labor Migration Of The Ukraine's Population. *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association Conference (IBIMA)* 30-31 May 2021, Cordoba, Spain. pp.107-113 - **(Scopus)**

в інших виданнях

21. Новікова О.С. Сільськогосподарське виробництво як фактор деструктивного впливу на довкілля // *Технології XXI століття: Збірка наукових статей за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції*. Під ред. д.т.н. проф. Захарова Н.В. – Суми: СНАУ, 2006 – с.154.
22. Новікова О.С. Інноваційний фактор раціонального землекористування // *Управління земельними ресурсами в контексті стратегії сталого розвитку*.-Львів: НВФ «Українські технології», 2005.- с.213-215
23. Новікова О.С. Застосування еколого-економічної оцінки інновацій у сільському господарстві // *Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2005. – с.124-126*
24. Новікова О.С. Екологічна оцінка інновацій у сільському господарстві // *Продовольчий комплекс України: проблеми теорії та практики: Матеріали наукових читань (Київ, 12 травня 2006 року)/НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. Редкол.: Дейнеко Л.В., Загній О.Г., Шелудько Е.І., Коваленко А.О., Купчак П.М. – Київ:РВПС України, 2006. – с.168-173*
25. Новікова О.С. Екологічні пріоритети розвитку агропромислового виробництва // *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених "Аграрний форум – 2007", присвяченої 30-й річниці заснування Сумського національного університету (4-6 квітня 2007 р.). - Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – Ч.2. – с.168-169*
26. Новікова О.С. Еколого-економічна оцінка сільськогосподарського впливу на агробіоценози // *Матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток наукових досліджень» , м. Полтава, 23-25 листопада 2009р.: Полтава: Вид. «ІнтерГрафіка», 2009. – Т.14. – с. 70-73*
27. Сучасна зміна структури сільського господарства України / Зб. матеріалів наук.–практ. конф. студентів, аспірантів та співробітників Сумського

НАУ (20-24 квітня 2015р.) – ВЗТ./Т1. – Суми 2015. – с.164 - http://185.65.246.38/files/15-05-2015/kviten_1.pdf

28. Новікова О.С. Теорія і практика застосування проектного менеджменту на селі / О.С. Новікова // Технології XXI века: сб. тезисов по матеріалам 21-ой Международ. науч. конф. – Суми: СНАУ, 2015 - с.64-65

29. Novikova O.S. Ukrainian agriculture in XXI century / Novikova O.S. // Матеріали Щорічної науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету (21 квітня 2016 року) - Суми: СНАУ, 2016 – с.320

30. Novikova O.S. Threats and opportunities for Ukrainian agriculture / O. S. Novikova // Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та шляхи досягнення соціо-еколого-економічної безпеки на мікро-, мезо- та макрорівні», (29 квітня 2016 року) - Луцьк, ЛНТУ. – с. 170 - 173

31. Новікова О.С. Організаційно-економічні передумови розвитку органічного агровиробництва/ О.С. Новікова // Тези доповідей економічної науково-практичної інтернет-конференції на тему: Проблеми та перспективи економічного розвитку країни – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/2030/>

32. Новікова О.С. Вплив держави та ринкових механізмів на дотримання раціональних сівозмін. / О.С. Новікова // Технології XXI века: сб. тезисов по матеріалам 22-ой Международ. науч. конф. – Суми: СНАУ, 2016 - с.

33. Новікова О.С. Вплив держави та ринкових механізмів на дотримання раціональних сівозмін / О.С. Новікова // Технології XXI века: Сборник тезисов по материалам 22й международной научной конференции (12-17 сентября 2016 г.). Ч.2. – Суми: СНАУ, 2016. – с. 115-117.

34. Новікова О.С. Дослідження конкурентоспроможності продукції і підприємства будівельної галузі / О.С. Новікова // Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 20 квітня 2017 року). Частина 2. – Полтава : РВВ ПДАА, 2017. – с. 57-60

35. Новікова О.С. Ринок праці та його особливості / О.С. Новікова // Технології XXI века: Сборник тезисов по материалам 23й международной научной конференции (11-16 вересня 2017 г.). Ч.2. – Суми: СНАУ, 2017. – с. 23 - 24

36. Novikova O.S. Outsourcing as an opportunity option for labour migration// Модернізація та суспільний розвиток економіки держави та регіонів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25-26 травня 2018 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2018. - с. 87 – 89

37. Novikova O.S. Transformation of the economic system in Ukraine //Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету (17-20 квітня 2018 р) - Суми: СНАУ, 2018. – с.11 – 12

38. Новікова О.С./Розвиток аграрного трудового потенціалу регіону/О.С. Новікова/ Технології XXI сторіччя: Збірник тез за матеріалами 24-ої міжнародної науково-практичної конференції (10-15 вересня 2018 г.). Ч.2. – Суми: СНАУ, 2018.- с.23

АНОТАЦІЯ

Новікова О. С. Інноваційні механізми сталого розвитку аграрного сектору економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Сумський національний аграрний університет, Суми, 2021.

Дисертація присвячена вирішенню наукового завдання обґрунтування теоретичних засад, методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки. Запропоновано концептуальний підхід до інтегральної оцінки рівня сталого розвитку на основі застосування комплексу базових індикаторів, що віддзеркалюють основні складові та чинники запровадження інноваційних механізмів суб'єктами аграрного сектору економіки, та передбачають контроль їх впливу на розвиток територіальних громад. В роботі розроблено інтегрований методичний підхід до управління ланцюгами поставок з врахуванням принципів циркулярної економіки, як рушійної сили що забезпечує сталий розвиток та спрямована на оптимізацію фактора екологізації на основі впливу використання ресурсів і виробництва продукції. Автором вдосконалено теоретико-методичний підхід до визначення поняття екологізація інноваційної діяльності, що розглядається як система, складовими елементами якої є ринкова, інформаційно-інтелектуальна, матеріально-технічна, організаційно-економічна, мотиваційна підсистеми, що взаємодіють між собою та забезпечують процес відтворення й розвитку в цілому через відтворювальний механізм, основними компонентами якого є відтворення мотивів, екологічного попиту, екологічно орієнтованої виробничої основи та екологічно орієнтованих людських факторів. Набула подальшого розвитку класифікація мотиваційних механізмів суб'єктів інвестування в інноваційні механізми сталого розвитку аграрного виробництва, що на відміну від існуючих враховує інтереси громади та забезпечує можливість отримати конкурентну перевагу на ринку, за рахунок заповнення новоствореної ринкової ніші, впровадження енергозберігаючих технологій, отримання державних пільг та субсидій, кредитів та запобігання застосування економічних санкцій до підприємств.

В роботі відображено застосування методів проектного менеджменту формування інноваційного механізму, що залежить від специфіки об'єкту оцінювання та масштабів проекту, мети його проведення, доступної інформації та ресурсів для проведення аналізу, наявності проектів-аналогів, можливості порівняння ефектів від впровадження даного проекту та продовження виробництва за старими технологіями, форми власності на об'єкт впровадження, джерел фінансування проекту, від того, який вид ефекту буде найважливішим при прийнятті рішення. Крім того наведено авторське розуміння споживчо-кастомізаційного циклу екологічної інновації, що поширюється, яка на відміну від

існуючих передбачає впровадження досвіду підприємства-новатора під час інноваційного циклу та не має випробовувати новинку у ринкових умовах, що вже зроблено попереднім виробником. До того ж витрати по розробці інновації можуть бути суттєво меншими внаслідок використання вже здійснених витрат попередника. В роботі науково-обґрунтовані пропозиції імплементації зарубіжного досвіду впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки за рахунок стимулювання експортоорієнтованої стратегії АПК, що здійснює вплив на темпи зростання та структуру економіки країни, рівень життя населення країни, стимулювання розвитку агропромислового підприємництва, та на розвиток інфраструктури аграрного ринку.

Ключові слова: інноваційний механізм, сталий розвиток, аграрний сектор економіки, ефективність, екологізація, земельні ресурси.

SUMMARY

Novikova O.S. Innovation mechanisms of sustainable development in agricultural sector of an economy. – Manuscript.

A thesis for Academic Degree of Candidate of Economic Science in specialty 08.00.03 – Economy and Management of the National Economy. – Sumy National agrarian University, Sumy, 2021

The thesis is devoted to solving the scientific task of underpinning the theoretical foundations, methodological support, and practical recommendations to form innovation mechanisms of sustainable development in agricultural sector of an economy. Conceptual approach was offered to provide integral estimation of the level of sustainable development based on applying a system of complex indicators, reflecting essential components and factors of implementing innovational mechanisms by the agribusiness entities, and providing control over their influence upon the development of local communities. The thesis provides integral methodological approach to supply chain management based on the principles of closed-loop economy as a moving force behind sustainable development aimed at ecologization factor enhancement based on the influence of resource utilization and production of outputs. Author refined upon the theoretical and methodical approach to definition of the concept of ecologization of innovational activities, which is considered as a system consisting of market, information-intellectual, material and technical, business, motivational subsystems, which interact with one another and provide the process of reproduction and development on the whole though the reproduction mechanism, which consists of reproducing the motivation, environmental demand, environmentally oriented production basis and environmentally oriented human resource. Thesis provides improved classification of the motivational mechanisms for the investees in innovational mechanisms of sustainable development in agricultural production, which differs from existing approaches by considering the interests of local communities and provides possibility to obtain competitive advantage on the market, based on utilizing of newly created market niche, implementing energy saving technologies, obtaining subsidies, benefits, and loans from the government, prevention of imposition of sanctions on economic entities.

Thesis also uses technics of project management in formation the innovation mechanism, which depends on the specifics of the appraisal object and project scale, the appraisal goal, available information, resources available for analysis, similar project availability, possibility to compare effects from implementing the project or continue production with the existing technologies, form of property of the innovation recipient, sources

of project funding, and on most favorable effect for the decision-makers. Besides, author's interpretation is provided of consumer-customization lifecycle of spreading ecological innovation, which differs from already existing definitions by adaptation of the innovative company experience during the innovation cycle without the necessity to provide trials in real market conditions, which is already performed by the previous producer. Expenses on the innovation development can considerably reduce due to the utilizing the effect of expenses, already spent by the predecessors.

Thesis provides theoretically grounded proposals for the adoption of foreign experience of implementation of innovative mechanisms of the sustainable development in agriculture due to the stimulating of export-oriented strategy for agro-industrial complex, which provides effect on the growth rate and structure of country's economy, and welfare of the population, stimulating the development of agribusiness, and the development of agricultural market infrastructure.

Key words: innovation mechanism, sustainable development, agricultural sector of economy, efficiency, ecologization, land resource.